

**ДОБРИ ПРАКТИКИ ПРИ ВЪЗСТАНОВЯВАНЕТО НА КРАЙРЕЧНИ
ГОРИ В БЪЛГАРИЯ**
GOOD PRACTICES IN THE RESTORATION OF RIPARIAN FORESTS IN
BULGARIA

16-17 Oktober 2024

Георги Хинков/Georgi Hinkov

**Институт за гората при БАН/Forest Research Institute, Bulgarian
Academy of Sciences**

#lifeREforest

Тема на настоящата презентация са „добрите практики при възстановяването на крайречни гори в България“. Темата съвпада с отпечатаната през миналата година книга със същото заглавие. Поводът за написването на книгата в голяма степен дължа на горския екип на WWF България и най-вече на Нели Дончева и Таня Шнел. Те се ангажираха за нейното издаване, което се осъществи през лятото на 2023 г.

Идеята за книгата се появи през 2018 г. при прегледа на една брошура издадена от WWF „Крайречните гори: ползи, състояние, опазване“. В нея са посочени примери за добри практики за възстановени крайречни гори в България, Румъния и Унгария. По същото време участвах в една COST акция свързана с крайречните гори и имах възможността да осъществя експедиции в цялата страна.

ДОБРИ ПРАКТИКИ ПРИ ВЪЗСТАНОВЯВАНЕТО НА КРАЙРЕЧНИ ГОРИ В БЪЛГАРИЯ

Георги Хинков Иванов
2023

Добри практики при възстановяването на крайречни гори в България

Автор: доц. д-р Георги Хинков Иванов

Рецензенти: доц. дн Красимира Николова Петкова и доц. д-р Ивайло Величков
Величков

Редакция и корекция: Милена Иванова

Дизайн: Геософт ЕООД

Издава: WWF България

ISBN: ISBN 978-954-8552-11-0 (мека подвързия)

ISBN 978-954-8552-12-7 (pdf)

София, 2023 г.

Отпечатването на настоящата книга се извършва от WWF България в рамките на проект „Подпомагане на възстановяването, климатичната устойчивост и значимостта за биологичното разнообразие на приоритетни горски местообитания в Натура 2000 зони“ – LIFE REFOREST LIFE19 NAT/BG/000986. Проектът се осъществява в партньорство с ЮЗДП ДП и финансовата подкрепа на Програма LIFE Nature 2019 на Европейската комисия. Изразените възгледи и мнения принадлежат само на автора и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или CINEA. Нито Европейският съюз, нито предоставящият финансирането орган могат да носят отговорност за тях.

Основни цели на настоящата разработка са:

1. Да се идентифицират и документируют по-значимите дейности за възстановяване на крайречните гори в България. Това са мерки проведени като целенасочена държавна политика и мерки по различни проекти на неправителствени организации.
2. Да се оцени ефектът от извършените дейности и да се препоръчат добри практики при стопанисването на крайречните гори в България.

Обектите на изследване са предварително определени чрез: научни и научно-популярни публикации, анкети на лесовъди, лесоустройствени данни, архивни документи, достъпни сателитни платформи.

Обектите, които са изследвани представляват възстановени крайречни гори главно по теченията на реките Дунав, Камчия, Марица и Тунджа. По останалите по-големи реки в България обектите са значително по-малко.

Залагани са пробни площи в представителни участъци, където са извършвани проучвания в 1 до 3 площадки с размери от 50 до 200 m².

Част от методиката е заимствана от методиката за Индекс за идентификация и комплексна оценка на гори във фаза на старост в България (Златанов и др. 2013, 2016).

Методични подходи

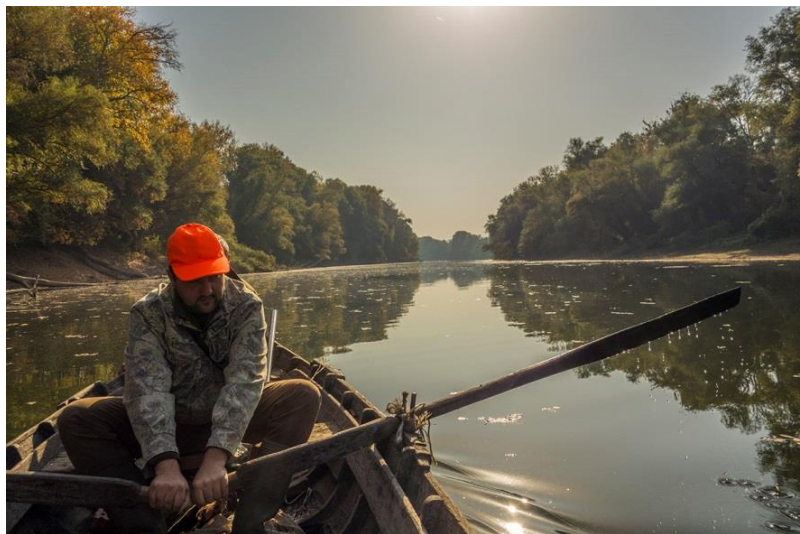
За оценка на възстановителните дейности в крайречни гори са включени следните 7 основни параметъра по 5-бална скала от 2 до 6 (с максимална оценка 6):

1. Склопеност/покрытие
2. Равномерно проективно покритие
3. Степен на естественост
4. Здравословно състояние
5. Продуктивност
6. Правостъбленост
7. Цена на декар.

Изчислена е обща оценка на извършените възстановителни дейности, като средноаритметична стойност от 7-те посочени по-горе параметъра. Така могат да се направят сравнения между отделните обекти на възстановени гори.

Направени са снимки и са взети координати и надморски височини чрез GPS или чрез Google Earth Pro.

Информацията е включена в база данни в Excel, която може да се допълва.

Началото на експедициите, октомври 2018 г., река Дунав, остров Ковачевия, ДГС Лом

Горска култура от правостъблен обикновен дъб (френски произход) на 26 години, река Марица, ДГС Първомай

Резултати

Заложени са над 100 пробни площи в горски култури, градски паркове, естествени млади и стари гори в крайречни горски местообитания. За всяка по-голяма река с установени добри практики, е направен кратък анализ.

Обособени са общо 6 района – по водосбора на реките Дунав и Камчия в Северна България, Струма, Места, Марица и Тунджа в Южна България.

Всяка пробна площ е описана в следната стандартна форма, която е заимствана частично от подобен формат на WWF България.

Горско стопанство, отдел, подотел

1. Проект:

1.1. История на възстановяването:

1.2. Обща площ на обекта:

2. Период на изпълнение:

3. Цел на възстановяването:

4. Използвани методи:

5. Резултати:

6. Състояние на насаждението:

7. Разходи:

8. Добри практики:

9. Неуспешни практики:

10. Риск:

11. Препоръки:

12. Кореспондиращи информация:

13. Литература:

Обща оценка на извършените възстановителни дейности –

Пример с оценки на добри практики в крайречни гори по реките Струма и Места

ДГС/ ДЛС	Отдел/ подотдел	Склопеност/ покрытие	Равномерно покрытие	Степен на естественост	Здравословно състояние	Продуктивност	Правостъбленост	Цена на декар	Обща оценка
По река Места									
Гоце Делчев	104 „ж“	5,5	5,0	5,5	5,5	5,0	4,0		5,1
Гърмен	268 „1“	3,5	4,5	5,0	4,5	4,0	4,5		4,3
Гърмен	270 „5“	3,0	4,5	5,0	5,0	4,5	4,5		4,4
Гърмен	271 „2“	3,0	4,5	4,5	4,5	3,5	4,5		4,1
Дикчан	12 „10“	3,0	4,0	5,0	5,0	4,5	4,0		4,3
Дикчан	14 „3“	3,5	4,5	5,0	4,5	4,0	4,5		4,3

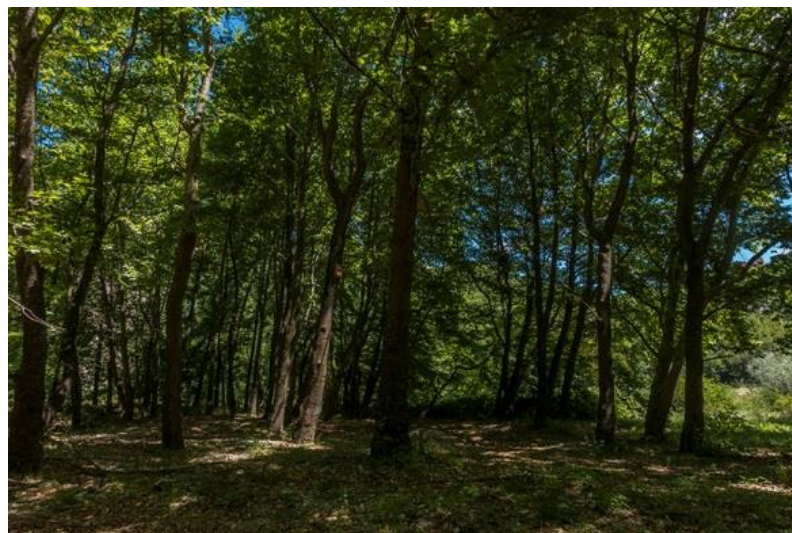
По-късно през 2024 г. беше разработен и индекс за оценка на възстановени крайречни местообитания, който е със степени от 0 до 10 и с 5 параметъра.

Залесяване с черна елша
през 2023 г., река
Места, ДГС Гърмен

Залесяване с черна
топола, 2024 г., река
Места, ДГС Гърмен

Горска култура от източен
чинар на 45 г., река Места,
ДГС Гоце Делчев

Заключение

В България са осъществени мащабни залесявания с местни крайречни дървесни видове върху площ от над 900 ha.

Най-много горски култури са създадени в района на реките Камчия, Тунджа, Дунав и Марица.

Най-старите залесявания са направени в периода 1950–1953 г. в района на ДЛС „Шерба“ (с. Пчелник), ДГС Оряхово (с. Лесковец) и ДГС „Свищов“ (остров Малък Вардим).

Най-много по брой и площ са създадените горски култури в района на ДЛС „Шерба“, следват тези от ДГС „Елхово“ и ДГС „Тунджа“, а през последното десетилетие и в ДГС „Оряхово“.

Най-много територии са възстановени от крайречното местообитание 91F0 – 753 ha, или 73% (2022 г.) от всички възстановени местообитания.

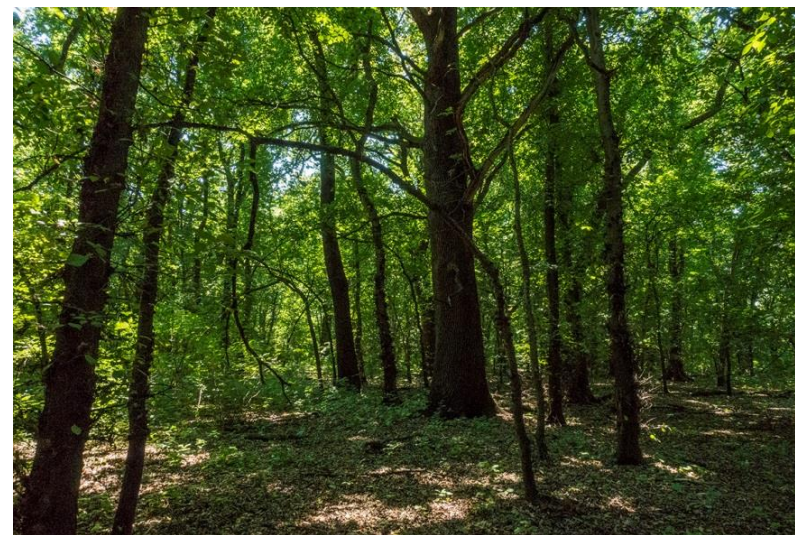
Това се дължи на ценността на главните дървесни видове – обикновен (летен) дъб и полски ясен. При залесяванията с тези дървесни видове е натрупан значителен опит.

В гората Лонгоза на ДЛС „Шерба“ има семенно възобновени естествени гори чрез целенасочена правилна лесовъдска намеса.

Възстановените местообитания от *91E0 са 65,3 ha (6,3%).

Горска култура от обикновен
(вардимски) дъб на 6 години, река
Дунав, ДГС Оряхово

Най-старата горска култура от
обикновен дъб в Дунавската равнина
на 68 години, река Дунав, ДГС
Оряхово

Горска култура от
правостъблен обикновен
дъб (френски произход)
на 26 години, река
Камчия, ДЛС Шерба

Най-старата горска култура в
България от обикновен дъб на 69
години, река Камчия, ДЛС Шерба

Най-добрите резултати са осъществени при добре планираните и изпълнени залесявания.

Успехи са постигнати, когато всички елементи на технологичния процес са извършени качествено и в срок, прилагат се природосъобразни технологични планове.

По-старите успешни крайречни горски култури са създадени от всеотдайни лесовъди, които са имали голям практически опит и инициативност.

До 2000 г. най-голям финансов ресурс е инвестиран от държавния бюджет, най-вече в ДЛС „Шерба“ и ДГС „Елхово“. Най-активна неправителствена организация във възстановяването на крайречни гори се налага WWF България.

През последните 10 години най-много средства са привлечени по програма LIFE+, следвана от Оперативна програма „Околна среда“.

Най-активни и амбициозни са възстановителните дейности в ЮЗДП-Благоевград.

Препоръки:

Да се извърши детайлно картиране на всички естествени крайречни горски местообитания в България. Да се забрани изсичането на горите в тях и умишленото дрениране (чрез добив на баластра и създаване на отводнителни канали).

Да се увеличи делът на инвестираните средства от държавния бюджет на България за възстановяване на крайречните горски местообитания – за залесяване на деградирали крайречни местообитания и поддържане на създадените млади крайречни гори.

При възстановяване на крайречни гори по-широко да се прилагат добри лесовъдски възобновителни практики, които да бъдат добре документирани.

Това са:

- *правилно изведените възобновителни сечи*
- *подпомагане на възобновяването*
- *навременните отгледни грижи – осветления, прочистки, прореждания*
- *толерирането на ценните дървесни видове, особено при наличието на инвазивни такива.*

Създаването на крайречни горски култури да е съпроводено със:

- *подходяща предварителна подготовка*
- *проучване на условията на месторастене*
- *наличните генетични ресурси*
- *посадъчен материал*
- *почвоподготовка*
- *включването на обучени работници в залесяванията*
- *отглеждането на горските култури да продължава минимум 5 години*
- *повторяемостта на извършваните дейности да е съобразена с метеорологичните условия и развитието на конкуриращата растителност (агресивни и/или инвазивни видове).*

Залесяване с обикновен дъб, река
Марица, ДГС Асеновград

Горска култура от обикновен
дъб на 24 години, река
Дунав, с. Драгаш войвода,
ДГС Никопол

Да продължи добрата практика за съвместно изпълнение на възстановителни проекти между държавната горска администрация и неправителствени организации. Да бъдат включвани по-активно млади доброволци – ученици и студенти, като се отделя по-голямо внимание и средства за възпитанието на младите хора в любов към природата и необходимостта от нейното опазване и възстановяване.

Експедиция организирана от WWF
България през 2019 г., река Марица

Залесяване през 2019 г. река Марица,
община Стамболийски

Написването на книгата и направата на настоящата презентация е свързано с поставените цели на COST Action №CA16208 „*Knowledge conversion for enhancing management of European riparian ecosystems and services*“, с участието на Институт за гората при Българска академия на науките от автора на книгата и ръководител на договори ДКОСТ 01/9 и КП-06-КОСТ-7 и участник в КП-06-КОСТ-6 с Фонд „Научни изследвания“ доц. д-р Георги Хинков Иванов.

Бих искал да искажа своята най-искрена **благодарност** на колегите изследователи и преподаватели проф. Цветан Златанов, проф. Росен Цонев, доц. дн Красимира Петкова, доц. Ивайло Величков, доц. Наско Илиев, доц. Кънчо Калмуков, доц. Костадин Броцилов, д-р Станислав Лазаров, д-р Георги Гогушев, д-р Георги Ербакамов, на колегите от екипа на WWF България Веселина Кавръкова, инж. Нели Дончева, инж. Костадин Вълчев, Таня Шнел, Иван Христов, Катерина Раковска, на колегите лесовъди инженерите Никола Каварджиков, Свилена Божинова, Незабравка Вушкова, Цветан Панагюрски, Снежана Гарданска, Мирослав Йончев, Илиян Цеков, Ирина Божинова, Георги Георгиев, Диляна Чоранова, Милко Денев, Марин Минчев, Ирен Банова, Рина Димитрова,

инженерите Атанас Атанасов, Вера Станишева, Десислава Гюрова, Ахмед Дренчев, Милен Игнатов, Мустафа Ликов, Мустафа Вълков, Венцислав Заимов, Красимир Батаклиев, Златан Механджийски, Иван Кафеджиев, Жельо Марев, Румяна Пенева, Венета Тодорова, Виолета Тенева, Емилия Симеонова, Цветан Славов, Димитър Николов, Живко Сотиров, техник лесовъдите Димитър Николаев, Марин Луков, Иван Киров, Елеан Иванов, Кемал Арифов, Ибрям Чатмалиев и много други, които безрезервно ме подкрепяха при събирането на информация и с логистика на терен, на края, но не на последно място, на редактора на книгата Милена Иванова и техническия дизайн Мария Кехайова.

THIS PROJECT
IS FUNDED BY
THE EU'S LIFE
NATURE 2019
PROGRAMME

Залезът над Мериц орман

Благодаря за
вниманието
Thank you for the
attention
<https://www.wwf.bg/resursi/>

#lifeREforest